

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2010 – 1

Uit ons bestuur

Allereerst wenst het bestuur iedereen een heel fijn en goed 2010 toe, met een goede gezondheid en met vele prettige tegelervaringen.

Nog even een terugblik op de Tegeldag in Leiden; wij hopen dat u het met ons eens bent dat het dit jaar wederom een heel gezellige dag was met een grote variëteit aan nieuws op tegelgebied. Verderop in dit Vriendennieuws geeft Leo van Druten een uitgebreid verslag van deze dag. Voor het laatst sprak Ger de Ree als voorzitter de vergadering toe; hij nam afscheid van het bestuur en werd voor zijn vele werk voor de Vrienden in het zonnetje gezet. Ook langs deze weg bedanken wij hem namens allen nogmaals hartelijk voor het vele werk dat hij voor onze Stichting en het Museum heeft gedaan.

Zo ben ik dan gekomen bij ons bestuur. Wij hebben geen voorzitter op dit moment, maar ik kan u geruststellen, onze vergaderingen worden geleid door de dagvoorzitter, en Leo van Druten en ondergetekende zijn daartoe gaarne bereid. Met andere woorden ons werk als Stichtingsbestuur gaat normaal door, ons secretariaat werkt op volle toeren, de penningmeester houdt samen met de administrator alle financiële zaken bij, terwijl Bert Schrage ons bestuur nu vertegenwoordigt in het museumbestuur.

Als laatste kan ik u alvast mededelen dat onze volgende Jaardag hoogstwaarschijnlijk in Haarlem zal worden gehouden.

Net als afgelopen jaar zal Leo van Druten deze dag organiseren en dat is hem wel toevertrouwd.

Het bestuur wenst u nogmaals veel goeds toe en tot ziens op een van onze tegelactiviteiten.

Marten Boonstra

Jaardag 2010

De jaardag 2010 zal dit jaar, zo goed als zeker, gehouden worden in Haarlem. Oorspronkelijk was de bedoeling het Drents museum in Assen te bezoeken, maar dat is helaas vanwege verbouwing gesloten. De keuze is daarom op Haarlem gevallen. Zeker geen tweede keuze! Nadere details volgen in het volgende Vriendennieuws evenals het dagprogramma. Noteert u alvast de datum: **zaterdag 25 september 2010**.

Leo van Druten

In Memoriam Peter van den Ent (1944-2009)

Op 30 november 2009 is de oud-voorzitter van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum, Peter van den Ent, overleden. Hij is 64 jaar geworden. Peter was voorzitter van de Stichting van 1981-1989. Hij volgde destijds Frides Laméris op tijdens de Jaardag in het Rijksmuseum te Amsterdam. In 1989 droeg hij het stokje over aan Lucien Schram. Peter zat in het redactieteam van *Tegel* in de jaren 1978 – 1982.

In 1980 deden de eerste klachten over zijn gezondheid zich reeds voor. In al die jaren die zouden volgen heeft hij steeds meer moeten inleveren. Op zeker moment waren de Jaardagen te vermoeiend voor hem en kwam zijn vrouw Marianne alleen.

's Avonds kon zij dan verhalen over hoe de dag was verlopen en wie zij allemaal had gesproken en van wie zij de groeten moest overbrengen. Hij had die Jaardagen zo graag zelf meegemaakt. Bij elk bezoek aan Peter trof ons zijn brede

interesse. Thuis bleef hij studeren op zijn favoriete onderwerpen als 'wezen' tegels, haardstenen, vloeren, heraldiek en andere tegelverwante onderwerpen. Hij verblufte telkens met zijn grote kennis en zijn humorvolle vermogen om te relativeren. En zelfs toen hij nog maar nauwelijks de brievenbus

kon bereiken, weigerde hij te klagen over zijn lot. Er werd gelachen en genoten bij ieder bezoek. Marianne bleef daarbij altijd de positieve gangmaker. Hij was trots op zijn zoon Michiel, die restaurator van antieke meubelen is geworden.

In het afgelopen jaar ging zijn gezondheid zienderogen achteruit. Op 30 november kwam een einde aan zijn leven.

Een bijzonder en geliefd mens is van ons heengegaan. Dat hij mag rusten in vrede.

Ger J.M. de Ree

Verslag Jaardag Leiden

De jaardag van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum werd deze keer in Leiden gehouden. Bij mijn aankomst om 8 uur in zaal Four Reasons droeg deze nog de sporen en geuren van een grote bruiloftspartij die tot diep in de nacht was doorgegaan. Echter, de schoonmaakploeg was al druk in de weer. In een mum van tijd werden stoelen en tafels neergezet en het podium in gereedheid gebracht, zodat het programma stipt op tijd kon beginnen. Na het openingswoord van de voorzitter hield Ingrid Moerman een voordracht over de tegel- en majolicaproductie in Leiden gedurende de 17de eeuw, waarnaar Dingeman Korf al eerder onderzoek heeft gedaan. Vervolgens gaf zij een toelichting bij de beroemde tegelverzameling van de Goederen en hoe die uiteindelijk in museum de Lakenhal terecht is gekomen. Enigszins teleurgesteld zei ze dat ook al een deel van die verzameling uit het zicht was verdwenen. Niet het enige museum overigens waar dit is gebeurd. Babs Haenen vertelde vervolgens over de tegel als inspiratiebron voor en als uitdrukkingmiddel van haar werk en de toepassingen van dat laatste. Na Babs betoog namen we afscheid van onze voorzitter, Ger de Ree. Woorden van dankbaarheid en waardering voor alles wat hij voor de Stichting heeft gedaan waren zijn deel. Na de middagpauze, dit jaar zo goed als zonder de 'Kofferbakken' (De locatie in de binnenstad en het gebrek aan parkeerruimte maakten dit zo goed als onmogelijk) werd het boek 'Tegels uit Rotterdam 1609 - 1866' door de samenstelsters Nora Schadee en Ineke de Jager gepresenteerd. Ook wisten de dames 'nieuws' te vertellen over een van de iconen van de Nederlandse tegelproductie, het beroemde tableau 'In

Duijsent Vreesen'. Het middagprogramma werd vervolgd met een bezoek aan de keuken van de familie van der End, die grotendeels van een 17de-eeuwse betegeling is voorzien, en museum de Lakenhal. Doordat in het museum aanvankelijk niemand van het bestuur aanwezig was, werd dit bezoek een beetje ongestructureerd. Jammer was ook dat de meest bijzondere tegels uit de collectie de Goederen opgeborgen bleken te zijn. Een ander minpuntje was toch wel de opkomst, die lager was dan andere jaren. Zijn het de jaren die gaan tellen voor een aantal van

onze begunstigers? Aan de bereikbaarheid van de verschillende locaties en het programma kan het toch niet gelegen hebben. Al met al kunnen we terugzien op een geslaagde dag. Tot weerziens op de Vriendendag in het Tegelmuseum, of anders op de Jaardag 2010.

Leo van Druten

Website van de Vrienden

Op onze oproep in het vorig Vriendennieuws voor opvolging van Frans als webmaster van de Vriendensite hebben we helaas nog geen aanmeldingen ontvangen. Communicatie tussen het bestuur van een stichting en haar begunstigers via de klassieke kanalen zoals drukwerk is omslachtig en wordt steeds duurder. Internet is snel, goedkoop en brengt up-to-date informatie die we niet op een andere manier bij de Vrienden kunnen brengen. Daarom is voor het bestuur het voortbestaan van deze informatiebron naar de Vrienden toe van essentieel belang. Ook als uithangbord, nationaal en internationaal, van onze stichting moet deze website blijven bestaan. Als bestuurslid heeft Frans onze website uit het niets uitgedacht en gedurende meer dan 10 jaar verder uitgewerkt en actueel gehouden. Dit kapitaal mogen we als stichting niet verloren laten gaan. Het bestuur doet daarom opnieuw de oproep voor opvolging wanneer Frans, zoals afgesproken met het bestuur, eind dit jaar deze taak wil doorgeven. Technisch gezien is de website goed bijgehouden, zowel qua structuur als lay-out. Het komt er nu alleen op aan in de komende jaren de informatie up-to-date te houden.

Het bestuur

Over het geplande tegelboek

Het is heel verheugend dat Nora de Nas het kleine redactieteam van het geplande tegelboek - met de mooiste tegels uit het bezit van de Vrienden - komt versterken. Wij zullen in de komende periode alle mogelijkheden van een publicatie opnieuw onderzoeken. Tijdens de Vriendendag van april in Otterlo en in het volgende Vriendennieuws zullen wij u verder op de hoogte houden.

Nora de Nas, Johan Kamermans en Ger J.M. de Ree

In-situ trainingsdag en oproep

We kijken terug op een zeer succesvolle in-situ trainingsdag die plaatsvond op 7 november in het Tegelmuseum te Otterlo, met een enthousiast en zeer gemotiveerd team.

De technische presentatie van de toepassing met enkele oefeningen vond plaats onder geanimeerde communicatie over en weer, vragen en voorstellen, en voornamelijk bespreking van concrete betegelingsituaties.

Intussen naderen we de 1100 registraties, maar er is ook hard gewerkt aan de organisatie van de site. Onvolledige registraties werden bijgewerkt. Meer dan 380 betegelingen op electriciteitshuisjes werden geregistreerd en geografisch opgedeeld in 14 regio's. Ze bestrijken voornamelijk Noord en Zuid Holland, maar ook Gelderland, Limburg en Utrecht. Een zeer waardevolle studie over dit type betegelingen kan op de site opgeroepen worden via de bijbehorende link "Lees hier verder". Er is een start gemaakt met de inventarisatie van betegelingen in Den Haag, in Groningen, op spoorwegstations en zelfs op bruggen. Er zijn plannen voor Hoorn en voor een inventarisatie van keramische muurdecoraties. Mozaïeken zijn sporadisch ook opgenomen, hoewel ze niet de opzet zijn van dit project. Getracht wordt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bij het project te betrekken, wat zeker moet lukken zodra de databank nog wat meer is uitgebreid en landelijke spreiding heeft. Voor Hilversum bestaat een uitgewerkte tegelwandeling die start bij het Gemeentehuis. Op het ogenblik dat dit Vriendennieuws in uw brievenbus valt, zullen de ca 400 geregistreerde betegelingen in Amsterdam opgedeeld zijn in stadszones volgens duidelijk aangegeven groepen van postcodes. Ook aan de programmatuur van de toepassing is verder gewerkt. Er werd, en er wordt nog steeds, hard gewerkt aan het in-situ project door een zeer enthousiast team.

Maar deze 8 mensen kunnen onmogelijk alle betegelingen op Nederlandse gebouwen inventariseren, ook vanwege de geografische spreiding ervan. In Den Haag en Groningen bijvoorbeeld is er duidelijk een

zeer groot aanbod van betegelingen, en heel wat grotere steden zijn nog niet aangepakt.

Op de Vriendendag van 24 april wordt een korte presentatie verzorgd over deze toepassing en zal worden gedemonstreerd hoe gemakkelijk het is om vanaf uw computer thuis te zoeken in de databank en er betegelingen aan toe te voegen. Wij hopen zo nog enkele nieuwe enthousiaste vrijwilligers voor dit project te kunnen verwelkomen.

Het bestuur is nog steeds op zoek naar een kandidaat die, vanaf Nederlandse bodem, wil helpen bij de coördinatie van deze registraties en die een waakzaam oog wil houden op de inhoud, organisatie en de kwaliteit ervan. Het huidige team van vrijwilligers heeft de handen vol met de voortdurende jacht op nieuwe betegelingen, her en der in het land.

Frans Caignie

Vriendendag 24 april 2010 in het Tegelmuseum

Op zaterdag 24 april 2010 zal in het Nederlands Tegelmuseum te Otterlo voor het eerst de Vriendendag worden gehouden. Uit de enquête in 2008 en de daarop gestoelde extra vergadering in Amersfoort is gebleken dat de Vrienden de band met het museum zeer belangrijk vinden. Om die band te verstevigen heeft het bestuur van de Vrienden besloten, naast de Jaardag van september, een extra dag te organiseren in het museum met tal van activiteiten. Wij beginnen de dag met koffie/thee en Veluwe koek. In het luchtige programma van deze dag zijn korte presentaties, lezingen, demonstraties en rondleidingen opgenomen. Zo komen aan het woord bestuur, directeur, conservator en de nieuwe PR medewerkster van het Tegelmuseum. Er worden een aantal ronde tafel lezingen gehouden en er zijn demonstraties. Ook zijn er rondleidingen door het depot en langs de aanwinsten van de laatste 10 jaar.

Rond 13.00 uur wordt er een Veluwe lunch verzorgd. Na de lunch ontmoeten wij verder de conservator van het museum in Quanzhou - Kanton(China) en worden wij geïnformeerd over de voortgang in het In-Situ project, de Tegelindex en ECTC. Wij sluiten de dag af met een glaasje.

Het volledige programma is opgenomen in de aparte uitnodiging bij dit Vriendennieuws. U kunt zich aanmelden voor deelname aan de Vriendendag door het strookje op het losse inlegvel te versturen. De kosten voor deze dag bedragen € 10,- per persoon, te betalen op de dag zelf. Deze kosten zijn voor de drankjes en de lunch. Wij verwachten een

grote belangstelling van de kant van de Vrienden. Als deze dag aanslaat, is het de bedoeling dat deze dag jaarlijks op de agenda zal worden geplaatst.

Bert Schrage

Museum

Nieuws uit het museum

Zojuist hebben we de cijfers over 2009 bekeken. Het lukt ons nog steeds niet om de neerwaartse belangstelling te keren. Afgelopen jaar bezochten 8.159 bezoekers het museum tegen 8.735 vorig jaar. Veel te weinig. We moeten zo snel mogelijk weer boven de 10.000 zien uit te komen. Daar zijn gerichte maatregelen voor genomen. Jeannette Sanders is aangetrokken gedurende 1 dag in de week om specifiek op zoek te gaan naar verbeteringen in de PR- en communicatiesfeer. Daarnaast gaan we dit jaar op zoek naar sponsors om daardoor onder andere ons reclamebudget te verhogen. Ook gaan we onze tentoonstellingen publieksvriendelijker maken en gaan we op zoek naar nieuwe doelgroepen. Hierbij zal de Nieuwsbrief, die in ontwikkeling is, een rol spelen. Op de langere termijn, vooral na de realisatie van de nieuwbouw is het de bedoeling om naast tegels ook andere kunst en kunstnijverheidsproducten te laten zien.

Huisstijl: Eind vorig jaar zijn we begonnen met het ontwikkelen van een nieuwe, frissere huisstijl. Met name Jeannette Sanders is hier druk mee bezig geweest. Inmiddels is al ons drukwerk gewijzigd en binnenkort gaan ook de nieuwsbrief en,

op iets langere termijn, de website om. Ons nieuwe logo is afgeleid, door de ontwerper, van de vloertegels in de tegelperszaal.

Digitalisering: Het museum is nu twee jaar bezig om tot digitalisering van met name de tegels in het depot te komen. Omdat het om meer dan 10.000 stuks gaat is dit een peperdure operatie waarbij we geld van buitenaf nodig hebben. In 2008 ontvingen wij van het Ministerie van Economische Zaken 30.000 euro om een informatieplan te schrijven. Op grond daarvan konden wij vorig jaar meedingen naar uitvoeringssubsidies. Helaas werden slechts 8 van de 33 ingediende verzoeken gehonoreerd. Ook het verzoek van het Tegelmuseum werd afgewezen. Een nieuwe kans leek ver weg omdat de subsidieregeling voor digitalisering door EZ tegelijkertijd werd opgeheven. Maar tot ons geluk kregen we kort daarop een telefoontje van de Koninklijke Bibliotheek met de mededeling dat zij door willen gaan met ons plan (als enige van de afgewezen musea). Binnenkort doen zij ons voorstellen om nog dit jaar tot digitalisering te komen. Het is overigens nog geen gelopen race want wij moeten een deel zelf financieren en zullen daar dus dekking voor moeten vinden. Maar alles bij elkaar ziet het er goed uit.

Jubileumboek: Wij zijn momenteel al druk bezig met de voorbereidingen van de festiviteiten rond het 50-

jarig jubileum van het museum. 12 juli 2011 bestaat ons museum een halve eeuw. In dit kader willen wij met een boek komen waarin de eigen museumcollectie centraal staat. Hierover is contact gezocht met uitgeverij Waanders. Deze uitgeverij ziet er brood in om ons jubileumboek uit te geven in hun reeks "het" boekjes. Dat is natuurlijk prachtig want dan wordt het boek over heel Nederland verspreid en komt terecht in boekhandels en museumwinkels. De globale opzet is dat er een kort historisch overzicht komt van 50 jaar geschiedenis van het Nederlands tegelmuseum en dat er daarna ongeveer 200 gefotografeerde tegels en tegeltaleaus uit het museum met bijschriften te zien zijn. Het wordt dus vooral een kijk- en bladerboek. De verwachting is dat hierdoor veel mensen voor het eerst, of opnieuw, kennis maken met ons museum en onze collectie.

Nieuwbouw: Over de nieuwbouw is momenteel weinig te melden. De gemeenteraad heeft een museumnota aangenomen waarin staat dat wij naar Ede kunnen verhuizen maar ook in Otterlo kunnen blijven. Hopelijk hakt de nieuwe gemeenteraad, na de verkiezingen van 3 maart, de knoop door en wordt er ook geld voor een verhuizing gereserveerd want momenteel ligt er nog niets op de plank. Omdat een ander nog wel even zal duren heb ik bij de gemeente geld aangevraagd voor een verbouwing in het museum die ervoor moet zorgen dat je niet meer dood loopt in het museum maar rond kunt wandelen.

Martin van Meurs, directeur

Verder nieuws uit het museum

Legaten tegeltaleaus Apol: In de afgelopen maanden kreeg het museum twee tegeltaleaus met winterland-

schappen naar schilderijen van Louis Apol (1850-1936). Het ene tableau, gemaakt door de plateelbakkerij Rozenburg, toont 'Bosch bij Den Haag', werd nagelaten door mevrouw Helders-Schrok. Het monochroom bruine tableau zal ca. 1895 geschilderd zijn. Het tweede tableau, in blauw, is

gemaakt door de Porceleyne Fles in Delft. Rechtsonder staat het monogram van de plateelschilder H.C. Bottelier (1864-1924), werkzaam in de jaren 1880-1924. Het tableau is afkomstig uit de kapiteinshut van een schip van de Koninklijke Pakketvaart Maatschappij. Het tableau is geschonken door de familie Le Grand te Leiden (nabestaanden van een van de directeurs). Beide tableaus sluiten mooi aan bij de wintertentoonstelling 'Hollandse schaatswinters', waar ze deze maanden te zien zijn.

Schenking catalogus Philippona: Chris Blanchett, actief lid van de Tiles and Architectural Ceramics Society (TACS), heeft een catalogus geschonken van de Haagse porseleinwinkel Philippona uit ca. 1900, met foto's van schilderijen die op bestelling door de Porceleyne Fles op tegeltableaus en platen werden gereproduceerd. Deze verkoopcatalogus laat op 18 bladen honderden kleine foto's zien van schilderijen van destijds oude en moderne meesters, die op tegels gereproduceerd konden worden. Van verschillende tegeltableaus in de museumcollectie, zoals de bekende 'Veemarkt van Purmerend' van Toni Offermans is een voorbeeldfoto in de catalogus.

Restauratie wijzerplaat Bank Pierson: In de zomer van 2009 is er, met name door vrijwilliger Jaap Ubbels, hard aan gewerkt om de bijzondere wijzerplaat van Bank Pierson, aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt in 2008, in oude toestand te herstellen. Allereerst bestond het centrale deel van de wijzerplaat, de achtergrond van de wijzers, uit een niet erg fraaie zwarte plaat. Op een oude foto van het trapenhuis van Bank Pierson, kort na de bouw in 1918, was de oorspronkelijke toestand van de wijzerplaat goed te zien. Hieruit blijkt dat het centrale gedeelte uit zwarte tegels van verschillende vormen is opge-

bouwd. Aan de hand van die foto heeft Jaap Ubbels een tekening op de juiste schaal gemaakt van de

vlakverdeling van de veelhoekige tegels, die vervolgens door Joop van de Werf in Cornwerd opnieuw zijn gebakken. Ook zijn nieuwe, goudkleurige wijzers gemaakt in de vorm zoals op de oude foto is te zien. De tegels zijn daarna opnieuw gemonteerd op een dubbele plaat Hexlite (aluminium plaat met honingraatstructuur). Uit de oude archiefphoto bleek ook dat er in de klok linksonder oorspronkelijk een ander wapen zat dan nu (namelijk van de stad London, in plaats van Nederland). Toen bleek dat de wapentegel van London nog bestond en te koop werd aangeboden, was het opnieuw monteren van de wijzerplaat een goede gelegenheid om ook

deze tegel te vervangen. Een artikel over de achtergronden van dit bijzondere tableau is verschenen in het Bulletin van de Vereniging Rembrandt en kan worden gedownload met de volgende link: http://www.verenigingrembrandt.nl/upload/workdocuments/documents/vr_2009_tegeltableau_met_wijzerplaat_pierson-co.pdf.

Taxatiedagen in Nederlands Tegelmuseum: Geregeld wordt het museum benaderd met de vraag of het mogelijk is om antieke tegels of aardewerk te laten taxeren. Het museum is wel gespecialiseerd in het beschrijven van keramische objecten, maar in het bepalen van de waarde zijn de medewerkers niet gespecialiseerd. Daar ligt ook niet de taak van een museum. Het is daarom verheugend dat Ger de Ree,

oud-voorzitter van de Stichting Vrienden en taxateur bij het programma Schatgraven van TV Gelderland, in het Nederlands Tegelmuseum te Otterlo op vastgestelde data aanwezig zal zijn om uw aardewerk en tegels te taxeren. Enkel de entreeprijs voor het museum dient dan betaald, de taxatie zelf is gratis. Voor dit jaar zijn taxaties gepland op zaterdagmiddagen 20 maart en 18 september, van 13.00 t/m 16.00. Actuele informatie wordt vermeld op de Startpagina van de website van het museum.

Bruikleen ontwerpen Dericks en Geldens:

Uit een particuliere collectie heeft het museum een map in bruikleen gekregen met 25 handgetekende en ingekleurde ontwerpen voor betegelde schouwen, met betimmering, betegeling en verdere decoratie. De map is afkomstig uit de vroegere steenfabriek van Dericks en Geldens, te Druten. Bij het bruikleen zijn ook andere voorwerpen uit dit bedrijf, zoals een catalogus, briefpapier, diploma's van exposities en clichés voor reprintedrukwerk. Bijzonder is ook een mal voor het vormen van replica's van antieke haardstenen met een gevleugeld hert

in twee ruiten. Jan Plus heeft in TEGEL 37 een artikel gepubliceerd over de haardstenen die door Dericks en Geldens werden gemaakt, dit was voor de huidige eigenaar aanleiding om contact met het museum te zoeken.

Johan Kamermans

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum

De wereld van Rommert Boonstra

6 maart t/m 9 mei

Rommert Boonstra (1942) - fotograaf, dichter, beeldend kunstenaar - is één van de grondleggers van de moderne geënceneerde fotografie in Nederland. Het Nederlands Tegelmuseum gaf Rommert Boonstra opdracht dertig enceneringen te maken, gebaseerd op tegels uit de museumcollectie. In zijn werk ontmoeten tegels, taal en fotografie elkaar op intrigerende wijze. Boonstra weet als geen ander in zijn foto's een intiem decor te schetsen met ongewone middelen. Oude stoeien, meesterwerken uit vervlogen tijden en kapotte schakelkasten bevolken zijn foto's. Voor *De wereld van Rommert Boonstra* schreef de kunstenaar een

tekst bij elke foto. Deze zijn te lezen in de tentoonstelling en vormen een betekenisvolle tweede laag bij zijn beeldende werk. Bij de tentoonstelling is een educatief programma ontwikkeld voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs en

voor het voortgezet onderwijs.

Keramische tegels en beelden van Tanneke Barendregt

13 mei t/m 4 juli

In het werk van Tanneke Barendregt (1955) staat 'de mens en zijn omgeving' centraal. Opgeleid als beeldhouwer legt Barendregt zich toe op het maken van keramische beelden en tegels, maar er verschijnen ook tekeningen, aquarellen en schilderijen van haar hand. Haar vlakke werk vormt een sterke tegenhanger van haar ruimtelijke werk. Behalve haar keramische tegels

wordt ook een overzicht van haar andere twee- en driedimensionale werken geëxposeerd. En hoewel de tegels zouden kunnen passen in een tegelwand, zijn ze

bedoeld als autonome werken, die net als schilderijen, aan de muur hangen. Op de geëxposeerde tegels van Barendregt is vaak een silhouet van een zelfde figuur te zien. Soms is deze vast omlijnd, de andere keer ontstaat de figuur door een samenstel van losse beeld-elementen.

Vriendenvitrine

"Allerhande" van Piet Korstman, tot 30 april 2010

Tot eind april zijn de tegels van Piet Korstman nog te zien.

Vrouwen op Bijbeltegels, 30 april tot 1 september

Tot nu toe werden vrienden in de gelegenheid gesteld hun collectie of een deel ervan in de Vriendenvitrine te exposeren. Het is de bedoeling dit soort exposities in de toekomst een enkele maal af te wisselen met thematische mini-exposities, te beginnen met Bijbeltegels. Deze eerste mini-expositie heeft als thema "Vrouwen op Bijbeltegels". Tegels met bekende tafereel uit het Oude en Nieuwe Testament waarbij vrouwen betrokken zijn, worden van eind april tot eind augustus geëxposeerd. Er is naar gestreefd van elk tafereel een aantal uitvoeringen te laten zien. Wanneer deze voorstellingen ook op haardstenen en moderne tegels voorkomen, zijn deze in de expositie opgenomen. Verder worden, wanneer de ruimte dit toelaat, enkele prenten getoond waarvan de voorstellingen zijn overgenomen. Voor de organisatie van deze mini-expositie is een beroep gedaan op enkele verzamelaars om hun tegels beschikbaar te stellen.

Minne Iedes Nieuwhof

Cloisonnétegels in het Tegelmuseum

In PolderVondsten wordt een aantal artikelen gepubliceerd over cloisonnétegels. Dit naar aanleiding van een schenking van een verzameling van deze tegels aan het museum. De eerste twee, meer algemene, artikelen zijn inmiddels gepubliceerd. Hierna zullen nog artikelen volgen over dieren, schepen en heraldische wapens op cloisonnétegels. Elke keer dat een artikel verschijnt zullen hierop aansluitend in het museum één of twee vitrines met deze tegels getoond worden.

Minne Iedes Nieuwhof

Tegelexcursies

Tegelreis midden en noord Portugal

De tweede Portugalreis gaat door! Op verzoek van velen zal de reis van vorig jaar een vervolg krijgen. De reis zal weer georganiseerd worden door Francine Stoffels en is gepland van zaterdag 7 mei tot zondag 15 mei 2011 - over ruim een jaar dus. We vliegen heen naar Lissabon, waarvandaan we meteen in noordelijke richting doorreizen, en terug waarschijnlijk uit Porto. Daartussen zullen we veel reizen, per eigen bus, en in verschillende hotels slapen. Vandaar dat het ons wenselijk lijkt de reis een dag langer te laten duren dan de reis van 2008. Ook deze keer zullen we zowel Portugese als Nederlandse tegels bezichtigen. Het voorlopige programma maken we in september bekend. Wie nu al zeker weet dat hij of zij meegaat, kan zich meteen opnieuw opgeven, het liefst per e-mail, o.v.v. van Portugal 2011, bij Marianne Florschütz (e-mail marianne.florschutz@kpnmail.nl, tel. 0611051893). Deze opgave is nog niet bindend. *Francine Stoffels en Marianne Florschütz*

Tegelexcursie Duitsland

Voor de dit jaar geplande tegelexcursie naar Duitsland hebben zich bijna 20 geïnteresseerden opgegeven. Toch zal deze reis helaas niet door kunnen gaan. In de organisatie van zo'n reis gaat veel tijd zitten en daarom hebben wij een oproep gedaan aan de Vrienden om zich te melden als men mee wilde helpen bij het organiseren van deze reis. Helaas heeft niemand daarop gereageerd. Het bestuur is van goede wil, maar de meeste bestuursleden hebben naast hun activiteiten voor de Tegelclub ook nog een baan. Naast werk en de activiteiten voor het bestuur ook nog een reis organiseren, is echt te veel van het goede. Voor de Portugalreis zijn wij enorm blij met de enthousiaste inzet van Francine Stoffels. We hadden gehoopt dat zich ook voor de organisatie van de reis naar Duitsland een enthousiaste Vriend zou melden. Nu dat niet het geval is, is het helaas niet mogelijk deze reis door te laten gaan.

Marianne Florschütz

Tegelreis Engeland

Voor deze reis hebben zich 14 geïnteresseerden opgegeven. Op dit moment is over deze reis nog geen nieuws bekend.

Gezamenlijke folder Nederlands Tegelmuseum en Vrienden

Bij dit Vriendennieuws treft u de nieuwe gezamenlijke folder van het Nederlands Tegelmuseum en de Vrienden aan, in de nieuwe huisstijl. Kent u iemand in uw omgeving die Vriend wil worden? Met deze folder is dat zo gebeurd! Extra folders kunt u aanvragen bij het museum.

Beurzen, exposities, excursies, tegelnieuwtjes

Tegelbeurzen

Verzamelruilbeurs Tegels en Gebruiks aardewerk
Zaterdag 6 maart 2010 van 10.30 – 14.30 uur in:
Sport- en Cultuurcentrum De Binder, Hoflaan 29,
Leersum.

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag richting Leersum (± 5 km) → doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas, Hoofdweg 9, 7934 PD Stuifzand, tel.: 0031 (0)528 279192 (best bereikbaar tussen 19.00 en 19.30 uur).

Exposities buiten Otterlo

Keramiëkmuseum Princessehof

Oranjegoed! - Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek

17 april t/m 14 november 2010

Op 17 april opent de tentoonstelling Oranjegoed!, een grootse manifestatie over oranjekeramiek, met aardewerk en porselein dat in de afgelopen vierhonderd jaar bij belangrijke historische gebeurtenissen is gemaakt. Bijna duizend voorwerpen in een feestelijke presentatie van oud en jong Oranjegoed, van museale topstukken (kostbare tegeltableaus) tot het algemeen herkenbare 20ste-eeuws herdenkingsgoed (geboortebekers, huwelijksmokken).

Open: di t/m zo 11.00- 17.00 uur.

Grote Kerkstraat 11, 8911 DZ Leeuwarden

Tel. 058 2948958

www.oranje-goed.nl, www.princessehof.nl

18 april t/m 14 november 2010

Oranjegoed!

Vier eeuwen Oranje-Nassau
op keramiek

KERAMIEK
MUSEUM
PRINCESSEHOF
www.oranje-goed.nl

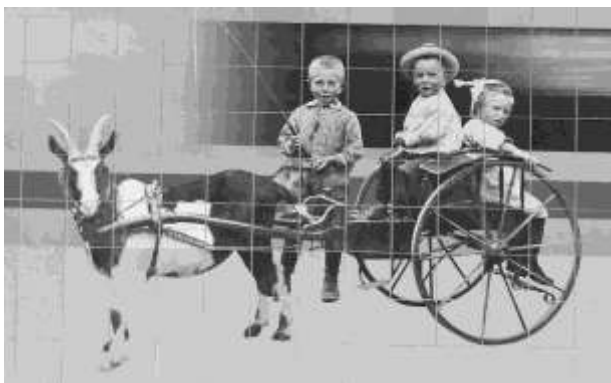
Tegelnieuwtjes

Bijzonder tegelproject in tunnels Vleuten

Op zaterdag 31 oktober jl. heeft burgemeester Wolfsen van Utrecht een bijzonder tegelproject onthuld in drie nieuwe tunnels in Vleuten. De tunnels zijn voorzien van in totaal ruim 160 m² aan tegeltableaus, waarbij het heden en het verleden in ruim 4.000 tegels is

ingebrand. De tegeltableaus zijn ontworpen door de bewoners, onder leiding van beeldend kunstenaar Louise Hessel. MaatWerkTegels uit Utrecht heeft de tableaus geproduceerd. Als rode draad is gekozen voor het verbeelden van de snelle veranderingen die het landelijk gelegen dorp ondergaat naar een stadsdeel van de gemeente Utrecht in Leidsche Rijn. Dit heeft geresulteerd in ontwerpen die de historie laten herleven in tekeningen van het oude stationsgebouw, bekende boerderijen en markante bouwwerken. De tegeltableaus zijn te bewonderen in de onderdoorgangen aan beide zijden van het nieuwe station Vleuten. Het betreft de spooronderdoorgangen in de Wilhelminalaan, Odenveltlaan en de Ridderhoflaan. Meer informatie over andere projecten van MaatWerkTegels zijn te vinden op www.maatwerktegels.nl.

Tegeltochten langs de Franse kust

Tijdens een fietstocht langs de kust in Noord-Frankrijk, passeerde ik, even voorbij de monding van de Somme en net voor Normandië, de badplaats Ault en het bovenop de klif gelegen Onival. De voorgaande dagen had ik al veel tegeltableaus en keramische ornamenten in de gevels van huizen uit de periode rond 1900 gezien, maar hier leek het wel of iedere villa een tegeltableau met huisnaam had. Er was zelfs een zekere standaardisatie, veel namen waren samengesteld uit blauwe tegels met elk één witte letter. De tegels wisselden van breedte, al naargelang de letter. Blijkbaar

had een tegelfabrikant al een compleet tegelalfabet op de markt gebracht. De omliggende namen en de toepassing van andere ornamenten zorgden voor meer variatie, en enkele huizen vielen op door de rijkdom of originaliteit van hun betegeling. Hoog in de gevel van het oude postkantoor zijn bijvoorbeeld vier

tableaus van de gangbare postzegels uit 1907 geplaatst. Bij het daartegenover liggende toeristenbureau zag ik dat er zelfs een klein vouwblad was uitgegeven, 'Circuit des Céramiques', een plattegrond van de stad met een wandelroute, lijst van enkele opvallende betegelingen, foto's en een korte historische achtergrond. Uiteraard heb ik de fiets even geparkeerd om deze route te lopen. Daarbij kom je langs de 'Villa des loups', met tableaus van jagende wolven, of 'Salamandre' met een mooi keramisch reliëf. Maar ook zonder officiële route is het bijna onmogelijk om geen tegels te zien tijdens een korte rondwandeling. Ook in de directe volgende badplaatsen zijn de huizen uit de 'Belle Epoque' ro-

yaal van betegelingen voorzien. In Mers les Bains zou eveneens een route uitgegeven zijn, een goede indruk biedt in ieder geval al de volgende website:

[http://www.ville-](http://www.ville-merslesbains.fr/site/pages/decouvrir/ceram/1.php)

[merslesbains.fr/site/pages/decouvrir/ceram/1.php](http://www.ville-merslesbains.fr/site/pages/decouvrir/ceram/1.php)

En in Le Tréport is zelfs een gidsje uitgegeven waarin een complete speurtocht 'À la recherche des plaques' is opgenomen. Op één pagina staan twintig kleine foto's van tegeltableaus, en een plattegrondje van het centrum. Wie alle straten van het centrum doorloopt en goed uitkijkt zou al de tableaus moeten tegenkomen. Wie bij het Office de Tourisme het vouwblad

terugbrengt, en bij ieder tableau het juiste huisnummer heeft opgeschreven, krijgt een klein souvenir aangeboden. Dat zou ongeveer twee uur moeten duren. Eigenlijk een actie voor gezinnen met kinderen, maar voor de echte tegelliefhebber toch ook 'incontournable' (een 'must') ... Maar ja, zo zou ik nooit op de fiets in Rouen komen, dus toch maar overgeslagen. Het zou toch mooi zijn als één van de vrienden op een volgende jaardag een souvenir uit Le Tréport kan tonen, als bewijs van een goede neus voor tegels.

Johan Kamermans

Interessante websites

Website "Tegels uit Rotterdam"

In Vriendennieuws 2008-1 vermeldden we een lijst van 18 publicaties op de website van vriend Wilhelm Joliet. Intussen is deze lijst uitgegroeid tot meer dan 50 titels die diverse tegeldomeinen bestrijken: tegeltableaus en muurbetegelingen in musea en paleizen; kinderspeltegels, ruitertegels, Bijbeltegels, enz; Nederlandse tegels in Duitsland, Frankrijk, Portugal; modellenboeken, enz. Een unieke informatiebron over de Rotterdamse tegel, aardig gedocumenteerd en overvloedig geïllustreerd met uitstekende foto's. Ook de website "Die Geschichte der Fliese" groeit steeds verder aan met nieuwe items. Zie bijgevoegd E.C.T.C. bulletin 30 voor de adressen van beide websites of surf naar het online bulletin 30 op de website van het museum voor een rechtstreekse link.

Website "Retablo Cerámico"

Via vriend Joliet kwamen we op het spoor van een buitengewoon waardevolle website: een gedocumenteerde verzameling van hoofdzakelijk Spaanse religieuze tegeltableaus. Maar ook Portugese en Nederlandse tegeltableaus en tegels op Spaanse locaties zijn opgenomen. Een ware openbaring! De internet adressen van deze pagina's vindt u in E.C.T.C. bulletin 30; op de online versie van bulletin 30 kunnen deze pagina's rechtstreeks aangeklikt worden.

Frans Caignie

Betaling begunstigerbijdrage

Circa midden februari kunt u de "rekening" voor uw begunstigerbijdrage 2010 met de Vriendenkaart 2010 in een aparte envelop tegemoet zien. Dit jaar gelden voor het eerst, zoals in het vorige Vriendennieuws al aangekondigd, de verhoogde tarieven. Over deze tarieven leest u alles in het schrijven van midden februari.

De administrator

Vriendenbijdrage als gift aftrekbaar voor inkomstenbelasting

Onze Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum is door de belastingdienst sinds een paar jaar aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling, ofwel ANBI. Dat betekent voor u als Vriend, dat de bijdrage die u aan de stichting betaalt als gift aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting. Denkt u daaraan bij het invullen van uw aangifte over 2009.

Bert Schrage

Ingezonden mededelingen/Oproepen van Vrienden Tegels gevraagd

Teuten – Bijzondere groep Marskramers

Wie kent nu niet het schilderij van Jeroen Bosch (ca 1450- 1516) van de zwervende handelaar met de mand op de rug genaamd "De Marskramer"? Dat schilderij is een van de vele voorstellingen van mensen die hun handel bij zich droegen en deze aan de man brachten. Ze werden ook wel rondtrekkende handelaren genoemd. We zien dat zulke zwervende handelaren er door de eeuwen heen altijd zijn geweest en dat ze een belang-

rijke sociale en maatschappelijke functie hadden. Marskramers in alle soorten. Zo hebben ze bijvoorbeeld een belangrijke rol gespeeld bij de verspreiding van literatuur. Zij kregen van drukkers drukwerk mee in hun korf. Al vanaf de 16de eeuw tot eind 19de eeuw worden deze rondtrekkende handelaren door diverse schilders, tekenaars en kunstenaars op schilderijen, tekeningen en gravures vereeuwigd.

Ik ben op zoek naar 17de-eeuwse tegels waarop de rondtrekkende of rustende marskramer staat.

Alleen ter ruil aangeboden:

17de-eeuwse soldaten tegel(s) blauw – Lelie – puntgaaf.

17de-eeuwse polychrome tulp tegel – Franse lelie – puntgaaf.

Eventueel bereid tot aankoop.

P.J. van de Weijer – Waalre,

e-mail: pjvdweijer@hotmail.com;

tel. 040-2212599 (tussen 19.00 en 22.00 uur)

Bibliografie

1) Tegels uit Rotterdam 1609 – 1866

Negentig jaar geleden verscheen de eerste wetenschappelijke studie over de geschiedenis van de Rotterdamse majolica- en tegelindustrie: De Rotterdamse Plateel- en Tegelbakkers en hun product 1590 – 1866, door A. Hoyneck van Papendrecht. Inmiddels is het moeilijk geworden om aan dit boek te komen, zelfs het exemplaar uit de Koninklijke Bibliotheek is al jaren zoek, bovendien is het door de tijd ingehaald. Na het bombardement van 1940 waarbij nagenoeg de hele middeleeuwse binnenstad van Rotterdam in vlammen is opgegaan en de daarop volgende opruimings- en bouwactiviteiten zijn vele vondsten gedaan die nieuw licht geworpen hebben op de lokale productie.

Onlangs verscheen 'Tegels uit Rotterdam 1609 – 1866' onder redactie van Ingrid de Jager en Nora Schadee, waarbij voornoemde studie liefdevol is ingebed, als dvd, in de schoot van het nieuwe boek. Eigenlijk zou het andersom moeten zijn want 'Tegels uit Rotterdam' is de fraaie nakomeling van het werk van Hoyneck van Papendrecht. Het boek opent met een hoofdstuk over de Rotterdamse tegelindustrie in vogelvlucht. Er is natuurlijk al het nodige bekend over tegelbakkerijen in het algemeen, maar tot nu toe niet hoe een en ander gezien moet worden in het kader van de economische en maatschappelijke ontwikkelingen in het steeds groter wordende Rotterdam van de 17^e eeuw en later. Ook de invloed van het buitenland op, onder andere, de smaak van het toenmalige publiek is een factor van grote betekenis. Ik hoef maar twee namen te noemen; Italië en China.

De geschiedenis van 19 tegelbakkerijen wordt aan de hand van gegevens uit de archieven en duidelijke kadastrale kaartjes (die de stad tonen hoe zij vóór 1940 verkaveld was, en de vestigingsplaatsen laten zien die heden ten dage nog slechts met de grootste moeite aan te wijzen zijn) uit de doeken gedaan. Bovendien worden deze bakkerijen ook nog eens vermeld op een handige boekenlegger. Het product 'tegel' en zijn vele verschijningsvormen, waarbij geput wordt uit de uitgebreide collectie van het Rotterdams Historisch Museum, komen aan de orde in het 3^e hoofdstuk. Behalve beroemde tegelschilders als Cornelis Bouwmeester en Jan Aalmis zijn er ook raadselachtige meesters als de artistieke Claes Wijtmans, die ook graveur en glasschilder was. Vondsten op de plaats waar zijn bakkerij geweest is, aan de Wijnstraat, tonen virtuoos geschilderde tegels en fragmenten van tableaux, waaronder de zelden voorkomende menstegels met de groene fleur de lis hoekvulling en zeer tot de verbeelding sprekende on-

derdelen van tableaux. Natuurlijk is de verleiding groot tegels aan een bepaalde schilder toe te schrijven, maar het is en blijft een hachelijke zaak. Ondanks de veelheid aan documentatie blijft er veel onopgehelderd, wat zijn bijvoorbeeld de 'zwarte tegels' uit een inventarisatie?

Behalve tegels en majolica zijn er in de Rotterdamse bakkerijen nog andere producten vervaardigd, zoals 'luxe'schotelgoed en tegelplaquettes. Deze tegelfaïence (de term is van Van Dam) kon echter onmogelijk concurreren met het Delftse aardewerk. Ook waren de tegelbakkerijen, anders dan in Delft, niet toegerust om ingewikkelde vormen te maken. De uiterlijke overeenkomst van dit aardewerk met de gangbare

tegelsoorten is evident. De toepassing van Rotterdamse tegels vindt een even spectaculair als geraffineerd hoogtepunt in de wandversieringen van de Duitse paleizen (lusthoven) Falkenlust en Augustusburg. Al een eeuw eerder waren in Franse kastelen als Beauregard (ca 1627) en Versailles (eind 17^e eeuw) Rotterdamse tegels toegepast. Nadien is het met de tegelindustrie bergafwaarts gegaan, mede door de veranderende smaak, de opkomst van het behang en andere wandbekledingsmaterialen en het voortschrijden van de industriële revolutie. Aanvankelijk bleef het platteland nog een afzetgebied voor - meest - paarse tegeltableaus met landelijke taferelen, poezen en hondjes, klokken en vogelkooitjes, maar de artistieke kwaliteit liep sterk terug. Tenslotte bleven de gemarmerde, schildpad- en witte tegels over als belangrijkste product. Tot zover in grote lijnen de inhoud van het boek.

Over de vormgeving niets dan lof, al

zijn de afbeeldingen soms aan de kleine kant. Dit is vooral een nadeel als de afgebeelde tegels ook nog eens een klein of gedetailleerd decor bezitten. De samenstelsters hebben er echter naar gestreefd de afbeeldingen te plaatsen vlak naast de plek waar zij besproken werden. Door fotomontage is het mogelijk niet alleen een idee te krijgen van de enorme productie van tegels in Rotterdam in de 17^e en 18^e eeuw, maar ook van de overweldigende decoratieve kracht van een tegelwand. Dit boek is niet alleen door de gedegen studie een absolute aanrader, ook verdient het door zijn uiterlijke verschijning een plaats bij de best vormgegeven boeken van 2009.

Uitgeverij Aprilis, ISBN 978 90 5994 2448. Redactie Ingrid de Jager en Nora Schadee, m.m.v. Jan Daan van Dam, Wilhelm Joliet en Johan Kamermans. Vormgeving Bart Oppenheimer. Een DVD is bijgevoegd.

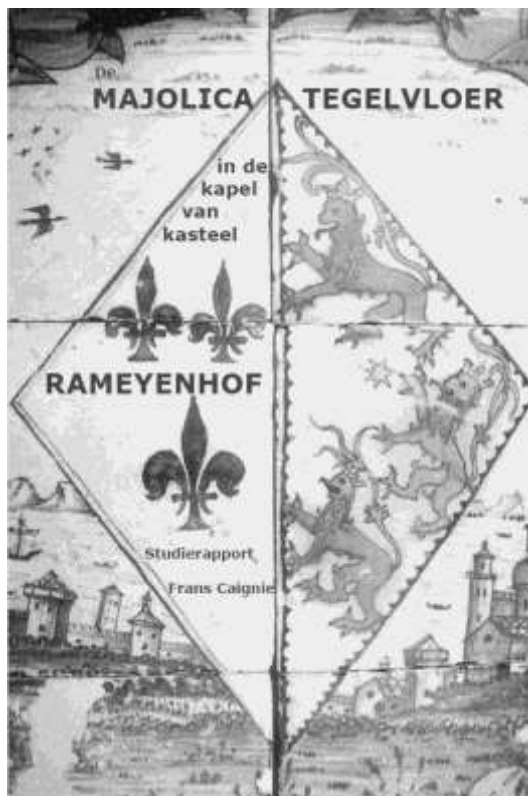
Leo van Druten.

2) Studierapport *Majolica-vloer Rameyen*

De majolicavloer in de kapel van kasteel Rameyenhof te Gestel (nabij Lier, België) is slechts bekend van een Frans-talige publicatie van de hand van Henri Nicaise (1939) en een korte vermelding in Elseviers Tegelhoek (1965). De verkoop in 1994 van domein Rameyenhof door de vorige eigenaars en in het bijzonder de restauratie van het kasteel, de kapel en de majolicavloer door de huidige eigenaars in de periode 1998-2000, bood een unieke gelegenheid om de majolicategels uit de kapel aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Vanaf 1995 kon gestart worden met een voorstudie op basis van een gedetailleerd fotobestand en nadien met behulp van een waarheidsgetrouwe maquette. Na de ontmanteling van de vloer in 1998 waren de afzonderlijke tegels beschikbaar voor gedetailleerd decor- en materiaalonderzoek, wat de complexiteit voor het produceren van dit meesterwerk uit de 16de eeuw aan het licht bracht. De restauratie van de tegels en de herplaatsing van de vloer eind 1999 was voor Vlaanderen een realisatie zonder voorgaande. Het hele restauratieproject bood de mogelijkheid om de tegelvloer te beschouwen in het kader van de ruimte waarvoor hij ontworpen was, aangevuld met de kennis van de historische, genealogische en heraldische data betreffende zijn opdrachtgevers.

Terecht werd in Elseviers Tegelhoek de kapelvloer van Rameyenhof op dezelfde lijn geplaatst als de beter bekende majolicavloeren uit Herkenrode en The Vyne. Maar beide gerefereerde vloeren konden nooit met een dergelijke aandacht en precisie bestudeerd worden als mogelijk was voor de majolicavloer op Rameyenhof. Het tegelonderzoek stelt ons nu in staat op een overtuigende wijze dit meesterwerk te bevestigen als een mijlpaal op de tijdsas van de geschiedenis van de Antwerpse majolicanijverheid. De resultaten van dit onderzoek werden samengebracht in een Studierapport dat uitgegeven wordt in eigen beheer, in beperkte oplage en geheel in kleur, en dat aangeboden wordt tegen kostprijs. Het toont niet enkel de pracht en de schittering die deze vloer ooit heeft gehad, zeker na de succesvolle restauratie, maar brengt ook de enorme problemen aan het licht die het majolica-atelier uit die vroege periode van de Antwerpse tegelproductie heeft gekend om een vloer met dergelijke complexiteit te produceren.

Caignie, Frans - *De majolicategelvloer in de kapel van kasteel Rameyenhof*, Studierapport 2009, 332 pagina's, ca 285 afbeeldingen in kleur, formaat 16 x 24 cm, genaaid. € 33,94 bij bestelling vóór 3 maart 2010 (enkel levering in Nederland), daarna € 40,00.

Bestel via de webpagina <http://www.tegels-uit-antwerpen.be/rameyenhof/rameyenhof.htm> (knop Bestellen) of telefonisch 0032 3 3834351.

3) Deel 16 serie *Delftse Plateelbakkerijen*

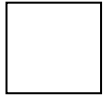
In de door Wik Hoekstra-Klein geschreven serie over de *Geschiedenis van de Delftse*

Plateelbakkerijen is deel 16 verschenen. Dit deel behandelt de plateelbakkerijen "Rouaen", "Het Hooge Huys" en plateelbakker Thomas Jansz van Boonen. Pla-

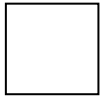
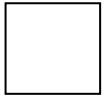
teelbakkerij "Rouaen" werd in 1605 opgericht aan de oostzijde van het Oosteinde. Bij de verkoop in 1742 werd bedongen dat de gebouwen afgebroken moesten worden en dat er op die plek geen plateelbakkerij meer mocht worden gevestigd. Er zijn geen gemerkte stukken bekend. Eén van de waarschijnlijke personeelsleden was Thomas Jansz van Boonen. Plateelbakkerij "Het Hooge Huys" was sinds 1650 ook gevestigd aan de oostzijde van het Oosteinde. In 1742 kwam er een einde aan de werkzaamheden. Uit 1686 is een uitgebreide inventaris bekend. Ook van deze plateelbakkerij zijn er jammer genoeg geen toeschrijvingen van merken. Prijs: delen 1 t/m 11 € 2,00; delen 12 t/m 16 € 17,50. De delen zijn te verkrijgen bij Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Museum Lambert van Meerten, Gemeente-Archief Delft, Antiekhandel "De Porcelijne Lampetkan" en Boekhandel Huyser. De delen kunnen tevens worden besteld (ook per abonnement) bij:

Museum Het Prinsenhof;
telefoon 015 - 2602358

of via e-mail: gemeentemusea@delft.nl.

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

European Ceramic Tiles Circle (E.C.T.C.)

Achteraan dit Vriendennieuws vindt u E.C.T.C. bulletin nr. 30 dat voor de laatste maal in een gedrukte versie wordt uitgebracht. Voortaan kan het bulletin enkel nog op de website van de Vrienden geraadpleegd worden (www.nederlandstegelmuseum.nl), waar veel meer en veel gedetailleerder informatie geplaatst kan worden. Het is dan bijvoorbeeld voldoende om eenmaal per maand het bulletin te raadplegen om na te gaan welke nieuwe informatie in de loop van de maand werd toegevoegd betreffende publicaties, tentoonstellingen, veilingen en andere tegevenementen. De site is steeds up-to-date doordat informatie wordt toegevoegd zodra die op de E.C.T.C. redactie wordt ontvangen. De afsluitdata van het bulletin zullen voortaan 31 januari en 31 augustus zijn. In het Vriendennieuws zal wel telkens naar de laatste editie verwezen worden, met een korte opsomming van de belangrijkste items. Op de komende Vriendendag van 24 april zal u een korte presentatie van de E.C.T.C. pagina's op de website kunnen bijwonen. We willen hier graag de oproep uit vorig Vriendennieuws herhalen voor assistentie vanuit Nederland voor de redactie van dit bulletin. We hopen op die wijze het voortbestaan van deze informatiebron te kunnen verzekeren en zo de Vrienden in de komende jaren blijvend te kunnen informeren betreffende de niet te missen tegelwetenswaardigheden over de grenzen heen.

Frans Caignie

Oproep kopij voor nieuwe rubrieken in Vriendennieuws

Uit de enquête is gebleken dat er behoefte bestaat aan een rubriek in Vriendennieuws waarin een Vriend vertelt over zijn of haar mooiste/leukste tegel of recente aanwinst. Of over hoe men met verzamelen begonnen is. Kortom persoonlijke verhalen over tegels.

Ook een rubriek "Tegels gezocht" of een rubriek om te ruilen werd meerdere malen genoemd. Hebt u een leuk verhaal of wilt u in contact komen met andere Vrienden omdat u een bepaald soort tegel zoekt of wilt ruilen, stuur dan uw stukje (liefst elektronisch) naar marianne.florschutz@kpnmail.nl,

of naar

Marianne Florschütz,

Bieberglaan 27

4834 MJ Breda

Agenda

Februari

1-28 Vriendenvitrine – “Allerhande” van Piet Korstman, Otterlo

Maart

6 Verzamelruilbeurs Tegels en Gebruiks aardewerk, Leersum

20 Taxatiedag

1-31 Vriendenvitrine – “Allerhande” van Piet Korstman, Otterlo

6-31 De wereld van Rommert Boonstra, Otterlo

April

24 Vriendendag, Otterlo

30 Vriendenvitrine – Vrouwen op Bijbeltegels, Otterlo

1-29 Vriendenvitrine – “Allerhande” van Piet Korstman, Otterlo

1-30 De wereld van Rommert Boonstra, Otterlo

17-30 Oranjegoed! – Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek, Leeuwarden

Mei

1-9 De wereld van Rommert Boonstra, Otterlo

1-31 Vriendenvitrine – Vrouwen op Bijbeltegels, Otterlo

1-31 Oranjegoed! – Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek, Leeuwarden

13-31 Keramische tegels en beelden van Tanneke Barendregt, Otterlo

Juni

1-30 Vriendenvitrine – Vrouwen op Bijbeltegels, Otterlo

1-30 Oranjegoed! – Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek, Leeuwarden

1-30 Keramische tegels en beelden van Tanneke Barendregt, Otterlo

Juli

1-4 Keramische tegels en beelden van Tanneke Barendregt, Otterlo

1-31 Vriendenvitrine – Vrouwen op Bijbeltegels, Otterlo

1-31 Oranjegoed! – Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek, Leeuwarden

Augustus

1-31 Vriendenvitrine – Vrouwen op Bijbeltegels, Otterlo

1-31 Oranjegoed! – Vier eeuwen Oranje-Nassau op keramiek, Leeuwarden

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren.

Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september).

Het tarief is 125 Euro.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (september 2010) kunt u voor 15 augustus 2010

sturen naar: marianne.florschutz@kpnmail.nl,

of naar Marianne Florschütz,

Bieberglaan 27

4834 MJ Breda

Rob Michiels
Eekhoutstraat 1
8000 Brugge
België
+32(0)473713668
info@antiquetiles.be
Vr-Za-Zo-Ma: 14u-18u
Anders graag op afspraak

Aan- en verkoop van tegels,
aardewerk en kunstvoorwerpen

Bekijk de collectie online:

ANTIQUETILES.BE

Harlinger Aardewerk- & Tegelfabriek

Voorstraat 84 8861 BP Harlingen

Telefoon: 0517-415362

Fax: 0517-415352

www.harlinger.nl

oswald@harlinger.nl

In ons atelier restaureren en/of completeren wij tegels en aardewerk van 1600 tot en met de Jugendstil periode. Bovendien zijn wij in staat om binnen deze periode renovatie toe te passen in elke interieurstijl.

Nederlands
Tegelmuseum

Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum krijgen 10% korting op aankopen in de museumwinkel, op vertoon van de vriendenkaart.

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Geboorte | De Barchjes | De Vier Jaargetijden
Oud Hollandse Kinderspelen
Bedankt | Viering | Elfstedentegels
Liefde/relatie | Goedmakertje
Afscheid | Spreuk | Eigen ontwerp | Zomaar
Sterrenbeelden | Astrologie | Portret | Humor
Tegeltjeswijsheid

SpreukTegel.nl
Het geschenk dat je raakt

KOOS ROZENBURG ANTIQUITEITEN

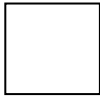
*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17^e en 18^e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

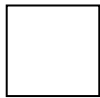
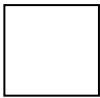
DELFT
MARKT 2
2611 GT
015 2147828

**HIER IS NOG
RUIMTE VOOR UW
ADVERTENTIE !**

**HIER KAN HET
OOK NOG WEL.**

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

European Ceramic Tiles Circle (E.C.T.C.)

Information Bulletin n° 30 - February 2010

A more elaborated **electronic version of this bulletin** is posted on <http://www.nederlandstegelmuseum.nl/Ectc/Bull30.htm>

BELGIUM

Exhibition "Belgische Art Nouveau keramiek", tot 31 maart 2010 in: Museum Torhouts Aardewerk, Kasteel Ravenhof, Ravenhofstraat 5, 8820 Torhout, Tel 050/22.07.70, Fax 050/22.15.04. Openingsuren: maandag tot vrijdag, 9u-12u & 14u-17u. Belgische art nouveau keramiek waarbij ook aan de Belgische keramische tegels in art nouveau bijzondere aandacht wordt besteed. Een rijkelijk geïllustreerde gelegenheidsuitgave (Nederlandse en Franse editie) brengt de artikelen bijeen van een tiental gespecialiseerde auteurs waaronder een uitvoerige bijdrage over de 'Belgische keramische tegels in art nouveau' door Mario Baeck. <http://www.toerismetorhout.be/nl/nieuws/tentoonstelling-belgische-art-nouveauseramik - museum@torhout.be>

Article CAIGNIE, Frans - 'Laat 16de - vroeg 17de-eeuwse Antwerpse majolica tegeltableaus met parelranddecor', april 2009, 67pp, Dutch text, published on <http://www.tegels-uit-antwerpen.be/tableaus/tegeltableaus.htm> updated with illustrations of the restored tile panels (page 8, 12, 16).

Study report CAIGNIE, Frans - *De majolica tegelvloer in de kapel van kasteel Rameyenhof te Gestel*, 332pp, ca. 285 color ill., september 2009, Dutch text, private publication. The majolica floor in the chapel of Rameyenhof castle (in the vicinity of Lier, Belgium) was only known through a French-language publication by Henri Nicaise (1939) and a short entry in *Elseviers Tegelboek* (1965). The sales of domain Rameyenhof in 1994 by the previous owners and in particular the restoration of the Castle, the Chapel and its majolica floor by the current owners in the period 1998-2000, provided a unique opportunity to study the individual majolica tiles and the floor as a whole. The study report presents for the first time a thorough review of this unknown master piece of the early 16th c. Antwerp majolica industry. Introduction of the report, table of content and order information on: <http://www.tegels-uit-antwerpen.be/rameyenhof/rameyenhof.htm>

ENGLAND

Museum collection Victoria & Albert Museum, South Kensington, Cromwell Road, London SW7 2RL, tel. +44 (0)20 7942 2000 <http://www.vam.ac.uk> - <http://www.vam.ac.uk/futureplan/projects/ceramics/index.html> - ceramicsandglass@vam.ac.uk

With their 26.000 ceramics from around the world and all periods, V & A's collections are among the richest possible. The new ceramic galleries, opened on 18 September 2009, present a world history of ceramics, highlighting the relationship between the production of different cultures and periods, as well as materials and techniques.

Website <http://www.historic-scotland.gov.uk/ceramic-tiles-in-shops.pdf> deals with decorative tiles intended to decorate stores, specifically those made by J. Duncan of Glasgow from 1865 to 1965 in the North of England and Scotland.

Magazine *Glazed Expressions*, the Magazine of TACS, the Tiles and Architectural Ceramics Society, published 3 times a year. Issue n° 64, winter 2009, 24pp. Articles, amongst others, on Minton tiles, encaustic tiles, Dutch tiles, tile design, tile restoration, collectors' & conservation news, book reviews. Editor: Alison Copeland, ge.editor@tilesoc.org.uk Enquiries about membership: Elaine Godina, 27 Spurn Lane, Diggle, Oldham, Lancashire OL3 5QP, elainegodina@googlemail.com - www.tilesoc.org.uk

FRANCE

Book ROSEN, Jean - *La Faïence de Nevers. 1585-1900*. Editions Faton, octobre 2009, 2 tomes sous coffret, format 23 x 30 cm; tome 1: 226pp, tome 2: 324pp; près de mille illustrations. 178 €. A la fin du XVIe siècle et au début du XVIIe, Nevers est le premier centre faïencier français. Sa production marquera d'une empreinte originale et forte tout le développement de la faïencerie en France. Order from Jean.Rosen@u-bourgogne.fr (tiles related ceramics)

Museum collection Musée de la Céramique, rue Faucon, Rouen. Rénovation de la salle Masséot Abaquesne.

Bulletin *Les Informations de l'ABRC* - Association Bourguignonne de Recherches Céramiques, n° 48, automne 2009, 25 septembre, 8 pages. Édité par ABRC, c/o Musée Archéologique, 5 rue Dr. Maret, 21000 Dijon, jean.rosen@u-bourgogne.fr Actualités sur la faïence du XIIIe au XIXe s. et la "terre vernissée" postmédiévale. Bulletin bi-annuel, donnant un sommaire des expositions, publications et événements en matière de céramiques en France et à l'étranger.

Exhibition "Bernard Palissy : un anniversaire ?" au Musée national de la Renaissance à Ecoenen, 2 janvier au 31 décembre 2010. www.musee-rennaissance.fr Pour le 500e anniversaire présumée de sa naissance, cette exposition montre une sélection des œuvres les plus emblématiques des recherches et de la technique de Bernard Palissy (1510-1590), provenant de son atelier exhumé aux Tuileries lors de fouilles du Grand Louvre.

Book CHAPELOT, Jean & Odette, RIETH, Bénédicte - *Terre cuites architecturales médiévales et modernes*, CRAHM, France, 2009, French text, 456pp, illustrated throughout in colour and b & w, quarto paperback.

Buckland Books' comment: "Architectural terracotta and tiles, particularly encaustic tiles, have a long history in the Île-de-France and surrounding areas. This book is a superb and very detailed study of these materials, concentrating mainly on the fascinating inlaid or encaustic tiles of the region which have such a strong tie to the medieval tiles of Britain. Many of the designs will be familiar and the book strengthens the links between French and British medieval tile makers."

Order from: Buckland Books, Holly Tree House, 18 Woodlands Road, Littlehampton, West Sussex, BN17 5PP. Tel/Fax +44-1903-717.648, sales@bucklandbooks.co.uk - www.bucklandbooks.co.uk £49.50

GERMANY

Website update "Tegels uit Rotterdam" <http://www.tegels-uit-rotterdam.com/> New articles on tiles 1) in Schloss Augustusburg in Brühl, 2) in Museu Nacional do Azulejo in Lissabon, 3) in Hospice Comtesse in Lille.

Website update "Die Geschichte der Fliese" <http://www.geschichte-der-fliese.de> 1) Keramisches Wandbild am Giebel des Finanzministeriums in Dresden, 2) Fliesen aus der gräflich Oettingen-Wallersteinischen Fayencemanufaktur in Oettingen-Tiergarten, 3) Bijbelse voorstellingen op zeven Nederlandse tegeltableaus in het Hospital de la Caridad te Sevilla.

The NETHERLANDS

Exhibitions in Nederlands Tegelmuseum, Eikenzoom 12, NL-6731 BH Otterlo: 19 december 2009 - 28 februari 2010 "Hollandse schaatswinters"; 6 maart t/m 9 mei 2010 "De wereld van Rommert Boonstra - foto's, tegels, taal".

info@nederlandstegelmuseum.nl ; <http://www.nederlandstegelmuseum.nl> tel. +31 (0)318 591 519

Book BOT, Piet - *Vademecum van historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*, 2009, 800pp. Een fantastisch naslagwerk voor de restauratiewereld en de museumwereld. Er is een hoofdstuk over 'Tegels, aardewerk en porselein' van 24 pp, maar ook in de hoofdstukken over baksteen, wand- en vloerafwerking, verwarming etc. komen tegels aan de orde. Meer dan in veel andere boeken worden de verschillende typen 19de en 20ste-eeuwse vloertegels behandeld, en ook de niet artistiek beschilderde/gedecoreerde wandtegel uit de 20ste eeuw. Technische ontwikkelingen staan voorop. Bovendien is het ook interessant om de tegel in de context van andere bouwmaterialen behandeld te zien. In het hoofdstuk over tegels wordt ook de 17de eeuw behandeld, zij het oppervlakkig. Te bestellen op: <http://www.uitgeverijveerhuis.nl/Product.aspx?pid=385> € 79,95

Annual - *TEGEL 37*, Vrienden Nederlands Tegelmuseum, September 2009, 48 pages, Dutch, English summaries. Articles: 'Zeeuwse tegelvondsten III: Bloemtegels' (Hendrikse Peter en Brouwer-Brand Lida); 'Prent en Tegel. Historische personages uit de Nederlanden op tegels in de collectie van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel.' (Caignie Frans en Dumortier Claire, m.m.v. Joliet Wilhelm en Van de Loo Wim); 'De geschiedenis van Susanna op haardstenen uit de zestiende en negentiende eeuw.' (Pluis Jan); 'De tegeltableaus van Max Laeuger voor huis Kareol.' (De Jong Prosper); 'De tegelgek van Deinum is Liefhebber. Op bezoek bij een nuchtere verzamelaar.' (Schenk Lejo); 'Wand van keramiek en natuursteen ontworpen door R.D.E. (Ootje) Oxenaar (1929) voor de gevel van het belastingkantoor van Zeist in 1963.' (Redactie (Kamermans Johan)).

Order from: Nederlands Tegelmuseum, Eikenzoom 12, 6731 BH Otterlo. Tel. +31-318-591.519, Fax -592.000, € 7,00 or via the online Museum shop <http://www.nederlandstegelmuseum.nl/museumwinkel/museumwinkel.php>

Subscription to the Friends association: http://www.nederlandstegelmuseum.nl/Vrienden/Vrienden_Word_Begunstiger.htm

SPAIN

Book SANCHO CORBACHO, Antonio - *La cerámica andaluza : Casa de Pilatos : azulejos sevillanos del siglo XVI, de Cuenca - La ceramique andalouse : Casa de Pilatos : azulejos sévillans du XVIe siècle, de Cuenca - Andalusian ceramics : Casa de Pilatos : sixteenth century Cuenca tiles of Seville*. Fundación Casa Ducal de Medinaceli, Sevilla 2008. 3 vol. (45, 45, 45 p.); 25 cm. + 120 loose leaves of plates, col. ill. First publ. 1953, now completely updated. In a case. Spanish, English, French. Information: <http://www.fundacionmedinaceli.org/actividades/publicaciones.aspx> Order: <http://catalogue.nal.vam.ac.uk> >> Title browse: "La cerámica andaluza".

Book CELADA, Abraham Rubio - *Zuloaga: Artistas de la Cerámica*, Colección Eleuterio Laguna. TF Editores 2007. Additional information: <https://www.latiendacasalis.com/index.php?pg=ficha&id=64>

Bulletin Butlletí Informatiu de Ceràmica, n° 94-95, Juliol - Desembre 2007. ISSN 0213-1978. Major articles on tiles:

'Les rajoles de sobre llata decorades de Can Comte' 'Las rasillas de "sobrellata" decoradas de Can Comte' (The "Overhang tiles" at Can Comte) by Xavier GABARRÓ VALL, p. 54-67; 'Nuevas investigaciones sobre el origen de los azulejos uruguayanos atribuidos al horno de Francisco Aguilar' 'Noves investigacions sobre l'origen de les rajoles uruguaiànes atribuïdes al forn de Francisco Aguilar' (New Investigations about the Uruguayan Tiles, which were considered to be the Work of Francisco Aguilar) by Alejandro ARTUCIO URIOSTE, p. 68-69. A publication of the Associació Catalana de Ceràmica Decorada i Terrissa, C/ Sant Honorat 7, 08002 Barcelona, Catalan text. Information on the association, identification sessions, tiles, tiles related ceramics, book reviews. <http://www.acatceramica.com> - info@acatceramica.com

Quarterly bulletin *Boletín trimestral del Museo Nacional de Cerámica*, N° 5 - 4e trimestre 2009. Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias González Martí, C/ Poeta Querol 2, 46002 VALENCIA Tel: 96 351 63 92 Fax: 96 351 35 12

difusion.mceramica@mcu.es - <http://mnceramica.mcu.es>

Website "Retablo cerámico" Tile panels collected and documented by Alfredo Garcia Portillo, Sevilla:

<http://www.retabloceramico.net> "Página web dedicada a divulgar los retablos cerámicos devocionales"

<http://www.retabloceramico.net/articulo098.htm> "Los paneles de azulejos holandeses del patio del Hospital de la Caridad de Sevilla. Historia y simbología." <http://www.retabloceramico.net/articulo0111.htm> "Unos azulejos de Delft en el Puerto de Santa María (Cádiz). Los azulejos del Antiguo Testamento."

VARIA

USA - Exhibition "Tell-Tale Tiles & Fractured Fantasies", March 15 to April 15, 2010, Philadelphia, PA is an exhibition exploring contemporary tile making and ceramic mosaic as a story-telling medium in the spirit of artists Henry Chapman Mercer and Isaiah Zagar. Co-presented by Philadelphia's Magic Gardens and the Tile Heritage Foundation. <http://www.tileheritage.org>

USA - E-news from Tile Heritage Foundation: <http://www.tileheritage.org/THF-ENews11-2009.html> (September-November 2009). All of the past E-News from Tile Heritage Foundation, dating back to January 2004, are posted with links on <http://www.tileheritage.org/THF-ENews-2005.html>

URUGUAY - Museum Por intermedio del presente bolletin Arq. Alejandro Artucio Urioste, Director of the Museo del Azulejo, Montevideo, Uruguay desea comunicarles ... : see detailed message on online Bulletin n° 30.

The objective of this Bulletin is the exchange of information on all kind of events related to the subject of *ceramic tiles and tiles related ceramics* (publications, exhibitions, lectures, ...). This bulletin is published twice a year, in February and September. Please send any useful information to the editor.

Edited by Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum - European Ceramic Tiles Circle, c/o Caignie Frans, Akkerstraat 3, B-2970 Schilde, Belgium. E-mail: caignie@scarlet.be

The European Ceramic Tiles Circle is not responsible for the correctness of the information. Prices are for information only and exclusive post & packing cost.